

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัยในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช” ผู้วิจัยสรุปการวิจัย อภิปรายผล และเสนอข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาทางการเรียนและความต้องการการดูแลช่วยเหลือของผู้เรียนสูงวัย ในระบบการศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2) สร้างรูปแบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัยในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช และด้านผู้เรียน 3) ศึกษาผลของการใช้รูปแบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัยในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ด้านผู้เรียน กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ตามวัตถุประสงค์และระยะการดำเนินการวิจัย ได้แก่ กลุ่มที่ 1 เป็นผู้เรียนสูงวัยระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2564 จำนวน 83 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย กลุ่มที่ 2 เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาในระบบทางไกลจาก 12 สาขาวิชา จำนวน 12 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง กลุ่มที่ 3 เป็นผู้เรียนสูงวัยระดับปริญญาตรีในระบบการศึกษาทางไกล ปีการศึกษา 2564 กำหนดเป็นกลุ่มทดลองแบบเผชิญหน้า จำนวน 7 คน และแบบออนไลน์ จำนวน 9 คน ที่มีคะแนนจากแบบวัดการเรียนรู้ในระบบการศึกษาทางไกลอยู่ในระดับปานกลางลงมา เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ (1) แบบสอบถามปัญหาทางการเรียนและความต้องการการดูแลช่วยเหลือของผู้เรียนสูงวัย (2) แบบวัดการเรียนรู้ในระบบการศึกษาทางไกล และ (3) รูปแบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัยในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ด้านผู้เรียน จัดในลักษณะการฝึกอบรมระยะสั้นทั้งแบบเผชิญหน้าและแบบออนไลน์ ให้กลุ่มทดลองเลือกใช้ตามความพร้อม สติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหาและการทดสอบพรีดิกเมนต์

ผลการวิจัย มีดังนี้

1.1 ผลการศึกษาปัญหาทางการเรียนและความต้องการการดูแลช่วยเหลือในระบบการศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พบว่า ผู้เรียนสูงวัยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 83 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 74.7 มีอายุระหว่าง 60-65 ปี จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 59.0 มีสถานภาพสมรส จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 66.3 มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 42.2

และมีภูมิลำเนาอยู่ภาคกลาง จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 27.7 ศึกษาในสาขาวิชาวิชานิติศาสตร์ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.54 และน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 1.66 ใน 3 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชา สาขาวิชานิติศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ส่งเสริมเกษตรและสหกรณ์ และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี โดยพบ ทั้งปัญหาทางการเรียน และความต้องการการช่วยเหลือในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านผู้สอน ด้านสื่อ เทคโนโลยี ตำรา วัสดุอุปกรณ์ และด้านอาคารสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับ ปานกลาง ($M = 1.87, SD = 0.50$ และ $M = 2.19, SD = 0.56$ ตามลำดับ) โดยมีปัญหา และความต้องการช่วยเหลือในภาพรวมตามรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ด้านสื่อ เทคโนโลยี ตำรา วัสดุอุปกรณ์ มากที่สุด ($M = 1.92, SD = 0.64$ และ $M = 2.26, SD = 0.66$ ตามลำดับ) 2. ด้านผู้สอน ($M = 1.89, SD = 0.59$ และ $M = 2.20, SD = 0.65$ ตามลำดับ) 3. ด้านผู้เรียน ($M = 1.88, SD = 0.55$ และ $M = 2.24, SD = 0.60$ ตามลำดับ) และ 4. ด้านอาคารสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก น้อยที่สุด ($M = 1.80, SD = 0.62$ และ $M = 2.04, SD = 0.71$ ตามลำดับ)

1.2 ผลการสร้างรูปแบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัย ในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ด้านผู้เรียน

1) ลักษณะของรูปแบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนสูงวัย

เป็นรูปแบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัย ด้านผู้เรียน ดำเนินการได้ในลักษณะการฝึกอบรม ที่ไม่ใช้เวลานานเกินไป บูรณาการมาจากแนวคิดทางการแนะแนว ด้านการศึกษา และการศึกษาทางไกล ร่วมกับผลการศึกษาในระยะที่ 1 และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เน้นการเสริมแรงในทางบวก การมีส่วนร่วม และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน จัดอบรม ทั้งแบบเผชิญหน้าและแบบออนไลน์ อย่างเหมาะสมกับข้อจำกัดของช่วงการเก็บข้อมูลที่ยังมีการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด -19 ที่คำนึงถึงความเสี่ยงในการติดเชื้อโรคของกลุ่มทดลองและผู้วิจัย

2) ประเด็นสำหรับการฝึกอบรม

กำหนดประเด็นสำหรับการฝึกอบรมเพื่อดูแลช่วยเหลือ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เกี่ยวกับความรู้และเทคนิคต่างๆ ในการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบการศึกษาทางไกล ได้แก่ เทคนิคการเรียนรู้ ด้วยตนเอง เทคนิคการเรียนทางไกล การพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยี กิจกรรมเสริมสร้างสมาธิ และการสร้างเครือข่าย โดยมีรายละเอียดแต่ละด้านดังนี้

(1) ด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้แก่ ความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน จุดมุ่งหมายในการเรียนด้วยตนเอง การวางแผนการเรียน ด้วยตนเอง (เลือกวิธีเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองและเป้าหมาย กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ เลือกแหล่งข้อมูล สถานที่ อุปกรณ์ แสวงหาแหล่งวิทยากร) การเพิ่มพูนความสามารถในการหาข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ ที่มีประสิทธิภาพ วินัยในการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

(2) ด้านการเรียนทางไกล ได้แก่ การเข้าถึงเทคโนโลยีและเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การเรียนรู้ได้อย่างอิสระ การทบทวนเนื้อหาบทเรียน การทำความเข้าใจในบทเรียนด้วยตนเอง สื่อสารกับผู้สอนผ่านช่องทางติดต่อต่างๆ ของมหาวิทยาลัย เทคนิคในการอ่านและจดบันทึกย่อ

(3) ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ ความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ตลอดชีวิต การนำความรู้ที่เรียนมาใช้ในชีวิตประจำวัน การกำหนดวิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิต การค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ และการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้ตนเอง

(4) ด้านการใช้เทคโนโลยี ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ การใช้อุปกรณ์ เทคโนโลยี อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสารกับผู้อื่นเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการนำเสนอหรือส่งต่อข้อมูล และ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม

3) จำนวนครั้งของการฝึกอบรม

รูปแบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนสูงวัย เป็นการฝึกอบรมระยะสั้นทั้งแบบเผชิญหน้าและแบบออนไลน์ รวมระยะเวลาอบรมแต่ละแบบจำนวน 18 ชั่วโมง โดยมอบหมายให้วิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านการอบรมการจัดการเรียนการสอนทางไกล เป็นผู้จัดทำเนื้อหาและกิจกรรมเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัย ให้กลุ่มทดลองสามารถเลือกเข้ารับการฝึกอบรมตามความพร้อม โดยกำหนดเป็นแบบเผชิญหน้าใช้ระยะเวลาจำนวน 3 วัน วันละ 6 ชั่วโมง และแบบออนไลน์ ใช้ระยะเวลาจำนวน 6 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง

1.3 ผลการใช้รูปแบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ ของผู้เรียนสูงวัย ในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ด้านผู้เรียน

ภายหลังการใช้รูปแบบการดูแลช่วยเหลือฯ ทั้งแบบเผชิญหน้าและแบบออนไลน์ ผู้เรียนสูงวัยมีผลการเรียนรู้ในระบบการศึกษาทางไกลเพิ่มขึ้น ($M = 68.60$, $SD = 6.45$ และ $M = 67.44$, $SD = 5.31$ ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 และ ผลการเรียนรู้ยังคงอยู่ ($M = 68.22$, $SD = 4.73$ และ $M = 65.85$, $SD = 7.03$ ตามลำดับ) เป็นระยะเวลาานาน 1 เดือนหลังการใช้รูปแบบฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

2. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัยในระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช” มีประเด็นอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

2.1 ปัญหาและความต้องการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนสูงวัยของ มสธ.

การศึกษาในครั้งนี้ พบว่า ผู้เรียนสูงวัยของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มีปัญหาและความต้องการการดูแลช่วยเหลือ สอดคล้องตามองค์ประกอบในการจัดการการเรียนรู้ของ ประไพฉลาดคิด (2548) และ Ning_sced (Online, 2024) ใน 4 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสื่อ เทคโนโลยี ตำรา วัสดุอุปกรณ์ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน และด้านอาคาร สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก โดยปัญหาและความต้องการในด้านสื่อและเทคโนโลยีฯ และด้านผู้สอน สอดคล้องเช่นเดียวกับผู้เรียนโดยทั่วไปของมหาวิทยาลัยในประเทศยูกันดา และประเทศกานา ซึ่งจัดการศึกษาในระบบทางไกลเช่นกัน ตามผลการวิจัยของ Ouma (2019) และ Dampson, Owusu-Mensah, Apau & Osei-Owusu (2019) ที่พบว่าผู้เรียนนอกจากจะขาดทักษะในการใช้สื่อ และเทคโนโลยีสำหรับการเรียนรู้แล้ว ยังมีปัญหาและความต้องการการช่วยเหลือในการติดต่อสื่อสารกับอาจารย์ผู้สอน อาจารย์สอนเสริม และอาจารย์ผู้ให้บริการปรึกษาแนะแนวทางการเรียนร่วมอยู่ด้วย ซึ่งในส่วนของความต้องการการช่วยเหลือ ในด้านสื่อและเทคโนโลยีในการเรียนรู้ ยังมีประเด็นที่นักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาไว้เพิ่มเติมเกี่ยวกับผู้เรียนสูงวัย เช่น ผู้เรียนสูงวัยเห็นว่าการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีความยุ่งยาก ซับซ้อน ตนเองขาดความรู้ และทักษะในการทำงาน รวมทั้งไม่เคยได้รับการฝึกอบรม หรือได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต (สุรศักดิ์ มั่งสิงห์, 2555 และสมาน ลอยฟ้า, 2557) จากวิทยากรที่มีความเข้าใจในข้อจำกัดของผู้สูงวัย (อารีย์ มัยยพงษ์, 2555) และเนื้อหาที่เรียนยังไม่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน รวมทั้งความสนใจที่มีของผู้สูงอายุ (พิชญพงษ์ จิระโกคานนท์, 2553)

สำหรับในส่วนของความต้องการการช่วยเหลือจากอาจารย์ผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญนั้น นอกจากผลการศึกษาจะสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุมาลี สังข์ศรี (2560) ที่พบว่า อาจารย์ผู้สอนและอาจารย์สอนเสริม สัมมนาเสริม มีภูมิความรู้ในหลักสูตรและเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชาที่สอน ซึ่งเป็นส่วนที่ทำให้ผู้เรียนในมหาวิทยาลัยเปิด 4 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มหาวิทยาลัยเปิดแห่งมาเลเซีย มหาวิทยาลัยเปิดแห่งฟิลิปปินส์ และมหาวิทยาลัยเทอบูกาในประเทศอินโดนีเซีย ประสบความสำเร็จในการเรียน เพียงแต่ผลการจัดลำดับความต้องการด้านผู้สอนของการวิจัยครั้งนี้ จะมาเป็นลำดับสอง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะจำนวนผู้เรียนสูงวัยของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชในปัจจุบันยังมีน้อย เมื่อเทียบกับนักศึกษาทั้งหมดในวัยอื่น อาจารย์ผู้สอนรุ่นใหม่บางท่านจึงอาจยังไม่ได้นำแนวคิดจิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้สูงวัยของ Gagne (1963), Edgar Dale (1969) และ

Thorndike (1955) มาปรับใช้ในในกลุ่มผู้เรียนสูงวัยได้มากพอ ซึ่งในประเด็นด้านผู้สอนนี้ ผู้เชี่ยวชาญการสอนในระบบทางไกลทั้ง 12 สาขาวิชา ได้ระดมสมองในการสนทนากลุ่ม และได้ให้ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติไว้บางส่วนแล้ว

สำหรับปัญหาและความต้องการช่วยเหลือในด้านผู้เรียน เกือบทั้งหมดมีปัญหาด้านการเรียนรู้ในระบบทางไกล ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนการเรียน การประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเอง เทคนิคการอ่าน และจดบันทึก การค้นหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งต่างๆ ความสามารถในการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี อินเทอร์เน็ต และสื่อสังคมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการนำเสนอหรือส่งต่อข้อมูลไปยังผู้อื่น รวมทั้งการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้แก่ตัวเอง นอกจากนี้ก็มีปัญหาสุขภาพหรือความเสื่อมโทรมของร่างกายจากอายุที่มากขึ้นที่ทำให้ความจำลดลง และการคิดวิเคราะห์ทำได้ยากขึ้น ซึ่งในประเด็นนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศิริรัตน์ จำแนกสาร (2565) ที่พบว่า ผู้เรียนสูงวัยของ มสธ. ส่วนใหญ่พบปัญหาด้านการจดจำเนื้อหาการเรียนรู้ในชุดวิชา และเกินกว่าครึ่งหนึ่งต้องการให้มีการประเมินตนเองก่อนและหลังเรียน และกิจกรรมร่วมเรียนรู้ หรือสอนเสริมก่อนการสอบ รวมทั้งต้องการให้ลดความซับซ้อน หรือความยาวของโจทย์ข้อสอบ

ในขณะที่ปัญหาและความต้องการช่วยเหลือในด้านอาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่ามีปัญหาและความต้องการดูแลน้อยที่สุด เป็นเพราะมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มีประสบการณ์การจัดเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาผู้พิการทั้งการเคลื่อนไหว การมองเห็น และการได้ยิน มาตั้งแต่เปิดดำเนินการสอน ซึ่งนักศึกษาผู้พิการเหล่านี้มีความคล้ายคลึงกับการถดถอยทางร่างกายของผู้สูงวัย ทั้งในเรื่องความคล่องตัวในการเคลื่อนไหวร่างกาย การมองเห็น และการได้ยิน ดังนั้นมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จึงสามารถจัดการเรียนการสอนผู้เรียนสูงวัยได้ดีในระดับที่น่าพอใจ แต่ถึงกระนั้นทั้งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชและทุกสถาบันการศึกษาของทุกประเทศทั่วโลกที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ก็จำเป็นต้องมีการปรับปรุงในด้านต่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านผู้สอน ด้านระบบจัดการเรียนการสอน และด้านบรรยากาศในการเรียน สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก ดังที่ ประไพ ฉลาดคิด (2548) กล่าวไว้ เพื่อรองรับการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้สูงวัยที่จะหันกลับมาเรียนรู้ในลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพิ่มมากขึ้น

2.2 รูปแบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัย ในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

องค์ประกอบของรูปแบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัยที่ค้นพบครั้งนี้ มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้เรียน 2) ด้านผู้สอน 3) ด้านสื่อ เทคโนโลยี ตำราและวัสดุ และ 4) ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก สอดคล้องกับที่ ประไพ ฉลาดคิด (2548) กล่าวถึงองค์ประกอบการเรียนรู้ว่า แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน กิจกรรมการเรียนการสอน และบริบทแวดล้อมในการเรียนการสอน และยังสอดคล้องกับองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ของ

Ning_sced (Online, 2024) ด้วย แต่ผู้วิจัยเลือกการพัฒนา รูปแบบการดูแลช่วยเหลือ ผู้เรียนสูงวัยในด้านผู้เรียน ด้วยเหตุผลที่สอดคล้องกับแนวคิดของ ประไพ ฉลาดคิด (2548) ที่กล่าวว่า ผู้เรียนถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของการสอนเพราะการสอนจะเกิดขึ้นได้จำเป็นต้องมีผู้เรียนเป็นผู้ได้รับความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ต่างๆ ที่ผู้สอนจัดให้ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เป็นไปตามจุดประสงค์ของการสอนที่กำหนดไว้ ในการสร้างรูปแบบฯ อาศัยแนวคิดของ Day (1971) เกี่ยวกับสมมติฐานการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้ใหญ่ ที่มุ่งหมายให้ผู้เรียนดำเนินการเรียนรู้ด้วยตนเอง ร่วมกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุดังที่ อาชัญญา วีระเทพ, วรรัตน์ ปาน และระวี สัจจโสภณ (2554) ได้กล่าวไว้ว่า ต้องจูงใจให้ผู้สูงอายุเข้ารับการศึกษาระดับปริญญาตรีและเน้นเรื่องประโยชน์ที่ผู้สูงอายุจะได้รับ โดยบูรณาการวิธีการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลายรูปแบบ เน้นการอภิปรายหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งการจัดรูปแบบฯ ในลักษณะเป็นโปรแกรมการอบรมระยะสั้นที่ไม่ใช้เวลานานเกินไปเพื่อความเหมาะสมกับภาวะทางกายภาพของผู้สูงอายุและสอดคล้องกับกระบวนการจัดการการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ (Dollard & Miller, 1950) ที่ต้องมีวิทยากรที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การศึกษาทางไกลเป็นผู้บรรยายให้ความรู้ในเนื้อหา โดยบูรณาการศาสตร์ด้านการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ที่เน้นการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน สำหรับเนื้อหาในการอบรมมุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุเรียนรู้ด้วยตนเองในลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีเทคนิคการเรียนทางไกล และการใช้สื่อในระบบการศึกษาทางไกล รวมทั้งการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีเพื่อรองรับการศึกษาในยุคดิจิทัล และให้มีการสร้างเครือข่ายแบบที่ช่วยน้อง และเพื่อนช่วยเพื่อน โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม ตรงตามความต้องการ และความสามารถของผู้เรียนสูงวัย พร้อมทั้งเสริมแรง กระตุ้นความสนใจ ให้เกิดการเรียนรู้ และสร้างความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัยแต่ละคน ซึ่งผู้เรียนสูงวัยสามารถเลือกเข้ารับการอบรมได้ทั้งแบบเผชิญหน้าและแบบออนไลน์ ตามแนวทางการสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ (Mauk, 2010)

รูปแบบการดูแลช่วยเหลือที่พัฒนานี้จึงมีความเหมาะสมกับสภาพของการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน และเป็นแนวทางการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนสูงวัยในระบบการศึกษาทางไกล ที่ให้ความสำคัญตั้งแต่การเตรียมการกลยุทธ์ในการดำเนินการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ โดยบูรณาการทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ รูปแบบวิธีการเรียนการสอนที่สะดวกและกระตุ้นความสนใจของผู้สูงอายุ และใช้การนำเสนอและถ่ายทอดความรู้แบบกัลยาณมิตร โดยมีการตระหนักและจดจำลักษณะและความต้องการเฉพาะของผู้สูงอายุมาใช้ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ รูปแบบที่จัดในลักษณะการอบรมระยะสั้นในผู้เรียนสูงวัยกลุ่มเล็กๆ กิจกรรมมีทั้งที่เป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี และมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ฝึกพูด คิด อ่าน เขียน อย่างสม่ำเสมอ และการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต การศึกษาทางไกล Social Media Online courses นั้น สอดรับกับ

วิธีการสำหรับการจัดการการศึกษามหาวิทยาลัยวัยที่สามในประเทศไทย ที่เป็นข้อเสนอแนะโดย อาชญญา รัตนอุบล (2555, 2565) ที่อาจเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาไปสู่การจัดการศึกษามหาวิทยาลัยวัยที่สาม ในรูปแบบผสมผสานกับระบบการศึกษาทางไกลที่มีอยู่เดิม ซึ่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มีความพร้อมและมีประสบการณ์มากกว่ามหาวิทยาลัยอื่นในระบบปิด อันจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการรองรับการปรับตัวสำหรับการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของคนสูงอายุนี้อยู่

2.3 ผลของการใช้รูปแบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัย ในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ด้านผู้เรียน

ภายหลังการใช้รูปแบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัย ด้านผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนสูงวัยมีการเรียนรู้ในระบบการศึกษาทางไกลเพิ่มมากขึ้น และมีความคงทน อยู่จนถึงระยะติดตามผลการทดลอง สอดคล้องกับผลการศึกษาในลักษณะเดียวกันของ ลัดดาวัลย์ พุทธิรักษา, สนอง โลหิตวิเศษ, รุ่งแสง อรุณไพโรจน์, และพรรณวิภา บรรณเกียรติ (2556) ที่พบว่า ผู้ดูแลผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการนำตนเอง และการจัดการความรู้ มีระดับคะแนนความรู้ภายหลังการเข้าร่วมโครงการเฉลี่ยสูงขึ้น ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากรูปแบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนสูงวัยฯ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่พัฒนาขึ้นอย่างมีคุณภาพ มีการกำหนดองค์ประกอบตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาทางไกล และมีการตรวจสอบคุณภาพโดยผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาทางไกลเช่นกัน ดังนั้น จึงสามารถนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนอกจากจะเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีการใช้เทคโนโลยีที่ผสมผสานระหว่างรูปแบบการออนไลน์กับการเผชิญหน้า ที่เหมาะสมกับผู้สูงวัยกลุ่มทดลอง รวมทั้งเนื้อหาที่ใช้ในการฝึกอบรม ยังมีความครอบคลุมในองค์ประกอบการพัฒนาการเรียนรู้ทางไกล ด้านผู้เรียน ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาทางไกล ที่สามารถพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัย ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชได้

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้

1) ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ควรรับรู้ และตระหนักถึงปัญหา ความต้องการดูแลช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัยในระบบการศึกษาทางไกล โดยถือเป็นนโยบายที่มอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขตามผลการศึกษาอย่างเหมาะสม

2) หน่วยงานที่ทำหน้าที่ให้บริการนักศึกษาของมหาวิทยาลัย ควรมีการนำรูปแบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนสูงวัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัย ด้านผู้เรียนที่พัฒนานี้ไปใช้ได้

ทั้งในรูปแบบเผชิญหน้าและแบบออนไลน์ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงวัยในทั้งกระบวนการจัดการเรียนการสอน

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน เช่น สาขาวิชา สำนักเทคโนโลยี การศึกษา และฝ่ายแนะแนว ฯลฯ ควรได้นำรูปแบบไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนสูงวัย

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ควรอนุมัติทุนให้แก่สาขาวิชาต่างๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอน สำหรับการวิจัยศึกษาต่อยอด รูปแบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนสูงวัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในระบบการศึกษาทางไกล ในอีก 3 องค์ประกอบที่ยังไม่ได้ทำวิจัย ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านสื่อ เทคโนโลยี ตำรา วัสดุอุปกรณ์ และด้านอาคารสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก

2) ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้เรียนสูงวัย ในประเด็นของรูปแบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนสูงวัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในระบบการศึกษาทางไกล

